

PS-VIII.431.2.2017.JOle

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Nazwa i adres jednostki kontrolowanej:

**Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp.
ul. Walczaka 42, 66-400 Gorzów Wlkp.**

Na podstawie przepisów:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2016r., poz. 575 ze zm.; Dz.U. z 2017 r. poz.697)
- rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz.U. z 2015r., poz. 1477)

Zespół kontrolny w składzie:

- Joanna Olejniczak – Inspektor Wojewódzki w Wydziale Polityki Społecznej Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., posiadająca upoważnienie Wojewody Lubuskiego Nr 40-1/2017 z dnia 3 marca 2017r. – przewodnicząca Zespołu kontrolnego;
- Elżbieta Szwonka – Inspektor Wojewódzki w Wydziale Polityki Społecznej Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., posiadająca upoważnienie Wojewody Lubuskiego Nr 40-3/2017 z 2017 r. – z dnia 3 marca 2017r. - członek Zespołu kontrolnego;
- Sylwia Czujko – Bury - Inspektor Wojewódzki w Wydziale Polityki Społecznej Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., posiadająca upoważnienie Wojewody Lubuskiego Nr 40-2/2017 z 2017r. - z dnia 3 marca 2017r. – członek Zespołu kontrolnego;

przeprowadził w dniach **9, 10 i 30 marca 2017 roku**, kontrolę problemową w jednostce.

Przed przystąpieniem do kontroli Zespół kontrolny złożył pisemne oświadczenia o braku okoliczności uzasadniających wyłączenie od udziału w niniejszej kontroli.

Akta kontroli: 1-8

Kontrolę przeprowadzono w obecności p. Beaty Kulczyckiej, Dyrektora Gorzowskiego Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp. i p. Beaty Szenwald, Zastępcy Dyrektora Gorzowskiego Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp.

Podczas kontroli wyjaśniała p. Beata Szenwald oraz p. Joanna Zając – koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, koordynująca pracę Zespołu Pieczy Zastępczej oraz p. Iwona Bacztub – młodszy koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, jak również p. Anna Florczak starszy koordynator rodzinnej pieczy zastępczej.

Zakresem kontroli objęto sposób zapewnienia pieczy zastępczej i organizację pieczy zastępczej w okresie od 1 stycznia 2016r. do dnia kontroli.

W szczególności ocenie poddano następujące zagadnienia:

1. Organizacja zespołu pieczy zastępczej
2. Działania podejmowane na rzecz rodzin zastępczych
3. Działania na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej
  - 3.1. Działania na rzecz dzieci przejawiających zaburzenia zachowania i emocji, konsultowanych i leczonych w szpitalu psychiatrycznym

W trakcie prowadzonych czynności kontrolnych dokonano analizy losowo wybranej dokumentacji łącznie 14 rodzin zastępczych w tym: 8 rodzin zastępczych spokrewnionych, 4 rodzin zastępczych niezawodowych, 1 rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia oraz 1 rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej. W grupie badanych rodzin znajduje się 5 rodzin, sprawujących opiekę nad dziećmi konsultowanymi i leczonymi psychiatrycznie.

Ocena skontrolowanej działalności

1. Organizacja zespołu pieczy zastępczej

Zgodnie z art. 182 ust.1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej, wyznaczenie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest zadaniem własnym powiatu. Przepisy stanowią, że w przypadku, gdy organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest powiatowe centrum pomocy rodzinie, w centrum tym tworzy się zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej.

Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp., ul. Walczaka 42 zostało wyznaczone na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie miasta Gorzowa Wlkp. Zarządzeniem Nr 208/W/3/211 Prezydenta miasta Gorzowa Wlkp. z dnia 14 października 2011 r. w sprawie wyznaczenia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w mieście Gorzowie Wlkp.

Zgodnie z przepisami zawartymi w art. 76 ust. 2 ww. ustawy został utworzony Zespół ds. Pieczy Zastępczej mający siedzibę przy ul. Puszkina 3 w Gorzowie Wlkp. Zespół powstał z przekształcenia Oddziału ds. pieczy zastępczej, funkcjonującego uprzednio w strukturze GCPR. Skład i zadania zespołu zostały zawarte w Regulaminie Organizacyjnym Gorzowskiego Centrum Pomocy Rodzinie przyjętego Zarządzeniem Nr 302/W/I/2016 w dniu 29 grudnia 2016r. przez Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp.

- Zgodność kwalifikacji koordynatorów zespołu rodzinnej pieczy zastępczej, psychologa.

Na dzień kontroli w skład Zespołu wchodziło 14 osób, w tym dwie zatrudnione w niepełnym wymiarze (tj. 1/2 i 1/3 etatu), w tym: 9 koordynatorów; 2 psychologów; 2 pracowników socjalnych oraz kierownik zespołu. Jednemu z koordynatorów powierzono dodatkowo koordynację działań zespołu do czasu powrotu kierownika zespołu oddelegowanego okresowo do Gorzowskiego Centrum Pomocy Rodzinie. Zgodnie z przepisami zawartymi w art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej może być osoba, która posiada wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku, uzupełnione studiami podyplomowymi lub kursem kwalifikacyjnym z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej oraz co najmniej roczne doświadczenie w pracy z dzieckiem i rodziną lub co najmniej roczne doświadczenie jako rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka oraz nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona; wypełnia obowiązek alimentacyjny jeśli taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego i nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Wszyscy posiadają wymagane kwalifikacje, stosowne oświadczenia znajdują się w aktach osobowych koordynatorów.

Jak ustalono w trakcie kontroli, w okresie objętym kontrolą 2 koordynatorów uczestniczyło w szkoleniach podnoszących kwalifikacje w tym w warsztatach „Dopalacze i narkotyki”, 3 w konferencji „Rodzinna piecza zastępcza w Polsce i w wybranych krajach” – Uniwersytet Zielonogórski i 2 w konferencji „Na krawędzi - profilaktyka zaburzeń odżywiania: anoreksja, bulimia, otyłość”. Łącznie z różnych form podnoszenia kompetencji zawodowych korzystało w 2016 r. 3 koordynatorów, co stanowi 33,33% zatrudnionych koordynatorów. Zgodnie z art. 77 ust. 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej „koordynator rodzinnej pieczy zastępczej jest obowiązany do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie”. W ocenie kontrolujących uczestnictwo w szkoleniach

zewewnętrznych jest skromne. Jako, że kontrolą objęto 2016 rok i do dnia kontroli nie ma danych, czy koordynatorzy szkolili się w okresie poprzedzającym kontrolę, a przepis nie wskazuje częstotliwości odbywania szkoleń. Ponadto koordynatorzy podczas kontroli nie byli pytani o to jak realizowane jest samokształcenie. W ramach doskonalenia zawodowego jak i współpracy w roku 2016 odbyło się spotkanie zespołu pieczy zastępczej z prezesem sądu rejonowego i sędziami wydziału rodzinnego i nieletnich. Spotkanie dotyczyło przedstawienia stanu faktycznego i prawnego oraz wzajemnych oczekiwań mających na celu usprawnienie współpracy w realizacji zadań wynikających z ustawy. W toku dyskusji wypracowano rozwiązania akceptowane przez obie strony, porządkujące działania i pozwalające na przyspieszenie i uproszczenie w wydawaniu decyzji.

W związku ze zmianami organizacyjnymi w Gorzowskim Centrum Pomocy Rodzinie i powołaniem p. Beaty Szenwald, dotychczasowego kierownika Zespołu Pieczy Zastępczej od 24.02.2017 na stanowisko pełniącej obowiązki zastępcy dyrektora Gorzowskiego Centrum Pomocy Rodzinie, za koordynację pracy Zespołu odpowiada od 01.03.2017 roku p. Joanna Zajac.

Akta kontroli: str.11-37

W badanym obszarze nie stwierdzono uchybień.

- Rodziny objęte opieką organizatora w okresie objętym kontrolą

Jak wynika ze sprawozdania rzeczowo – finansowego z II półrocze 2016 r. na terenie Gorzowa Wlkp. funkcjonowało 191 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Szczegółowe zestawienie liczby rodzin i liczby dzieci w tabeli.

	rodziny spokrewnione	rodziny niezawodowe	rodziny zawodowe	rodziny pełniące funkcję pogotowia	rodziny specjalistyczne	rodzinne domy dziecka	razem
liczba rodzin	144	40	1	3	2	1	191
liczba dzieci	172	55	4	17	2	7	257

Zgodnie z przepisami rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wnioski, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej (art. 77 ust.1 ww. ustawy).

W okresie objętym kontrolą wszystkie rodziny zastępcze i rodzinny dom dziecka objęte są opieką organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Jak ustalono w toku kontroli, w Zespole przyjęto następujące rozwiązanie – rodziny, które nie złożyły wniosku o opiekę koordynatora zostają objęte wsparciem pracownika socjalnego w ramach pracy socjalnej. W taki sposób 100% rodzin zastępczych objętych jest opieką i wsparciem ze strony organizatora rodzinnej

pieczy zastępczej. Koordynatorzy opiekują się od 8 rodzin (pracownik na ½ etatu) do 15 rodzin, natomiast pracownicy socjalni obejmują pracą socjalną łącznie 76 rodzin. Jeden pracownik socjalny pracuje z 39 rodzinami, drugi z 37, zatem jest to poniżej limitu rodzin określonego w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2016 r., poz. 930 ze zm.), tj. do 50 rodzin (art. 110 ust.11).

Akta kontroli: str.111-117

W badanym obszarze nie stwierdzono uchybień.

- sposób realizacji corocznego limitu zawiązywania rodzin zastępczych zawodowych

W Uchwale Nr V/31/2015 Rady Miasta Gorzowa Wlkp. z dnia 28 stycznia 2015 r. w sprawie przyjęcia programu wsparcia rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Gorzowie Wlkp. na lata 2015-2017 ustalono coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych:

- 2015 rok - 3 pogotowia rodzinne, 1 rodzinny dom dziecka;
- 2016 rok - 3 pogotowia rodzinne, 1 rodzinny dom dziecka, 1 rodzina specjalistyczna;
- 2017 rok - 3 pogotowia rodzinne, 1 rodzinny dom dziecka.

Jak wynika z ustaleń kontroli, w okresie objętym kontrolą powstała jedna rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia (2016), jedna rodzina zawodowa (2016) oraz 1 rodzinny dom dziecka z przekształcenia rodziny zawodowej pełniącej funkcję pogotowia (2017), zatem nie wykonano założonego w programie limitu rodzin.

Jak wynika z wyjaśnień osób kontrolowanych, działania na rzecz pozyskania nowych rodzin nie przynoszą spodziewanych efektów, zgłaszający się kandydaci najczęściej nie spełniają kwalifikacji lub nie mają odpowiednich warunków lokalowych. Ponadto przyczynami niewielkiego zainteresowania rodzinną formą opieki zastępczej przede wszystkim były: niemożność odbycia szkolenia przez jednego z małżonków, negatywna opinia psychologiczna bądź przeszkody natury psychologicznej w tym: brak gotowości do opieki i wychowania dziecka, z którym nie łączą więzy pokrewieństwa, tymczasowość opieki, ingerencja różnych instytucji w życie rodziny, negatywny wizerunek rodzin zastępczych kreowany przez media na podstawie pojedynczych przypadków przestępstw lub nieprawidłowości, świadomość odpowiedzialności ciążyącej na rodzinie zastępczej (praca „24h na dobę”), a także względy ekonomiczne - niskie wynagrodzenie za bardzo ciężką i odpowiedzialną pracę. Potencjalni kandydaci zgłaszają także szereg obaw, głównie: czy poradzą sobie z dzieckiem w przypadku wystąpienia dysfunkcji, o kondycję własnych dzieci i rodziny oraz przed utrzymywaniem kontaktów z rodziną biologiczną dziecka.

Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp. było kontrolowane w 2016 r. przez Najwyższą Izbę Kontroli Delegatura w Zielonej Górze w zakresie doboru osób

do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Wyniki kontroli zostały przedstawiane w wystąpieniu pokontrolnym LZG.410.005.03.2016 P/16/038 z dnia 12 sierpnia 2016 r.

W wystąpieniu kontrolujący odnieśli się również do 3 letnich programów wsparcia rodziny i rozwoju pieczy zastępczej. W uwagach dotyczących badanej działalności zawarto wskazanie, że do opracowywanych projektów należy wprowadzać kryteria oceny ich realizacji, określanie mierzalnych i realnych wskaźników osiągnięcia zakładanych rezultatów. Ich brak uniemożliwił rzetelną oceną stopnia realizacji założeń ujętych w programie.

W realizacji zadania stwierdzono uchybienie, polegające na niezrealizowaniu przyjętego w trzyletnim programie na lata 2015 - 2017 limitu rodzin zastępczych.

Akta kontroli: str.38-41;62

- Realizacja szkoleń kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziców zastępczych

W okresie objętym kontrolą zakwalifikowano do przeszkolenia 19 rodzin/osób, wszystkie uzyskały pozytywny wynik badania psychologicznego i ukończyły szkolenie. Piętnaście rodzin/osób uzyskało kwalifikacje, cztery rodziny oczekiwały na ustalenie terminu posiedzenia zespołu kwalifikacyjnego.

Szkolenia kandydatów realizowane są przez pracowników Zespołu Pieczy Zastępczej posiadających stosowne uprawnienia. Dwóch koordynatorów posiada uprawnienia do prowadzenia szkoleń wg programu „Rodzina” Kierownik Zespołu i jeden z Koordynatorów posiada uprawnienia do szkolenie w programie PRIDE. Oba zespoły szkolące korzystają podczas szkoleń z pomocy psychologa.

Ponadto, w toku kontroli ustalono, że w okresie objętym kontrolą Sąd Rodzinny skierował 7 kandydatów (spokrewniona rodzina zastępcza) w celu zbadania czy kandydaci spełniają wymogi określone w art. 42 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, przede wszystkim czy dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej oraz w celu wydania opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka przez psychologa. Jak wynika z oświadczenia z-cy dyrektora Gorzowskiego Centrum Pomocy Rodzinie, wszyscy skierowani przez Sąd kandydaci otrzymali negatywne opinie, mimo tego Sąd ustanowił spośród nich 2 spokrewnione rodziny zastępcze i 1 niezawodową rodzinę zastępczą. Działanie takie jest niewłaściwe.

Stwierdzono uchybienie polegające na braku przygotowania szkoleniowego dwóch rodzin zastępczych.

Akta kontroli: str.48; 72

- Korzystanie rodzin zastępczych z czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem

Zgodnie z art. 69 ust. 1 i 3 ww. ustawy rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka mają prawo do czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem, w wymiarze 30 dni kalendarzowych w okresie 12 miesięcy. Rodzina informuje organizatora rodzinnej pieczy zastępczej o terminie czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w związku z wypoczynkiem, nie później niż 30 dni przed jego planowanym rozpoczęciem. Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku, gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.(art. 76 ust. 4 pkt 15).

W okresie objętym kontrolą w Gorzowskim Centrum Pomocy Rodzinie uprawnionych do skorzystania z możliwości czasowego niesprawowania opieki było 7 rodzin. W 2016 roku wolę skorzystania z przerwy w sprawowaniu opieki zgłosiły 2 rodziny, 1 rodzinny dom dziecka. Dla wszystkich dzieci zapewniono opiekę w rodzinach pomocowych lub innych rodzinach zastępczych oraz dwoje dzieci zostało na ten czas urlopowanych do domów rodzinnych 1 do rodziny adopcyjnej.

W realizacji zadania nie stwierdzono uchybień.

Ponadto organizator sześciokrotnie w sytuacji wystąpienia zdarzeń losowych (pobyt w szpitalu, sanatorium, delegacja do pracy za granicę) zapewnił opiekę dzieciom z 4 rodzin spokrewnionych i 1 rodziny niezawodowej oraz zapewnił opiekę dla dzieci z placówki opiekuńczo wychowawcza typu rodzinnego na czas urlopu osób prowadzących RDD.

Akta kontroli: str.56; 74-75

W realizacji zadania nie stwierdzono uchybień.

2. Działania podejmowane na rzecz rodzin zastępczych

W celu dokonania oceny powyższych obszarów, analizie została poddana dokumentacja 14 rodzin oraz dokumentacja 21 wychowanków przebywających w tych rodzinach.

- ocena rodzin

Zgodnie z art. 132. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje oceny rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy. W gorzowskim Centrum Pomocy Rodzinie w okresie objętym kontrolą dokonano oceny 66 rodzin zastępczych w tym 50 rodzin spokrewnionych, 13 rodzin niezawodowych i 3 rodzin zawodowych. Wszystkie otrzymały ocenę pozytywną, 3 rodziny ocenę pozytywną z uwagami, 2 rodziny ocenę pozytywną z zaleceniami. Spośród rodzin objętych kontrolą

w 2016 roku oceniano 6 rodzin – pozostałe posiadały aktualne oceny. W okresie objętym kontrolą organizator rodzinnej pieczy zastępczej terminowo dokonał oceny wszystkich rodzin zastępczych. Nie stwierdzono nieprawidłowości w realizacji zdania.

Akta kontroli: str. 54;84-87; 625-1126

- dochodzenie świadczeń alimentacyjnych

Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie w myśl art. 38 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest obowiązane dochodzić świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka. Jak wynika z wyjaśnień osób kontrolowanych na 186 rodzin w 38 są zasądzone alimenty, w 56 rodzinach pełnoletni wychowankowie sami składają wniosek o zasądzenie alimentów (94 rodziny). Względem dzieci umieszczonych w pozostałych 92 rodzinach GCPR wszczęło procedurę gromadzenia dokumentów w celu złożenia wniosków o przyznanie świadczeń alimentacyjnych na dzieci przebywające w pieczy zastępczej. (protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień)

W toku analizy dokumentacji udostępnionej zespołowi kontrolującemu stwierdzono, że na 21 wychowanków przebywających w tych rodzinach 10 było uprawnionych do złożenia wniosku o zasądzenie alimentów. Żadne dziecko nie miało zasądzonych alimentów, stwierdzono brak materiałów dowodowych oraz informacji o wszczęciu procedury alimentacyjnej względem wychowanków uprawnionych do świadczenia alimentacyjnego.

W badanym obszarze stwierdzono istotne uchybienie.

Akta kontroli: str.46;71; 625-1126

- Rodzaj udzielonego wsparcia rodzinom

Zgodnie z art.76 ust.4 pkt. 12 organizator rodzinnej pieczy zastępczej jest zobowiązany do zapewnienia wsparcia psychologiczno-pedagogicznego osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą.

Jak wynika z wyjaśnień osób kontrolowanych, GCPR zgodnie z Art.76 ust.4 pkt 6 wspiera rodziny w formie grupowej i indywidualnej w zależności od potrzeb rodzin. Grupy wsparcia odbywają się z udziałem psychologa Zespołu Pieczy Zastępczej. P. Iwoną Szpakowską. Indywidualne wsparcie rodzinom świadczy przede wszystkim Pani K. Sikora - psycholog w zespole pieczy zastępczej. Wszystkie rodziny zgłaszające taką potrzebę jak i rodziny wymagające takiej formy wsparcia wytypowane przez koordynatora, otrzymały specjalistyczną pomoc. Spotkania grupy wsparcia w okresie objętym kontrolą odbyły się 11 razy.

Na podstawie przedstawionych do analizy akt 13 rodzin ustalono, że z 13 rodzin skierowano:

- 6 rodzin do uczestnictwa w zajęciach grupy wsparcia - 6 rodzin skierowano do psychologa celem wsparcia emocjonalnego
- 1 rodzinę skierowano na zajęcia z edukacji w obszarze rozwoju metod wychowawczych (szkoła dla rodziców), zatem wszystkie rodziny, którym specjalistyczna pomoc była potrzebna otrzymały ją w formie adekwatnej do potrzeb konkretnej rodziny. W trakcie kontroli badano dokumentację 13 rodzin. Wszystkie otrzymały specjalistyczne wsparcie.

Akta kontroli: str.60;73; 625-1126

W realizacji zadania nie stwierdzono uchybień.

Wśród rodzin które korzystały ze specjalistycznego wsparcia było 6 rodzin, które z własnej inicjatywy o takie wsparcie wystąpiły. Dotyczyło to głównie indywidualnych konsultacji psychologiczno-pedagogicznych. Potrzebę taką zgłaszali rodzice dzieci w wieku szkolnym. Specjalistyczne konsultacje psychologiczne rodzin dotyczyły przede wszystkim trudności wychowawczych, relacji z rodziną biologiczną, sytuacji konfliktowych w rodzinie, trudności szkolnych i sposobu wspierania dziecka przez rodzinę zastępczą, konfliktów rówieśniczych, stosowanych metod wsparcia emocjonalnego, postępowania z dzieckiem w sytuacjach negatywnych skutków kontaktów z rodzicami biologicznymi (problem lojalnościowy).

Zgodnie z przepisami ustawy uczestnictwo rodziny w grupie wsparcia nie jest obligatoryjne. Rodzina może wybrać właściwą do swoich potrzeb formę wsparcia.

W realizacji zadania nie stwierdzono uchybień.

Akta kontroli: str. 60; 203; 625-1126

- Udzielanie porad i konsultacji specjalistycznych dla rodzin

Organizator pieczy w myśl z art. 76 ust.4 pkt 9 zapewnił rodzinom konsultacje psychologiczno pedagogiczne oraz terapię. Ze specjalistycznego poradnictwa skorzystali rodzice zastępczy w wymiarze 323 porad, dzieci osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą 4 porady i dzieci umieszczone w pieczy zastępczej 121 porad.

Biorąc pod uwagę liczbę odbytych konsultacji psychologiczno-pedagogicznych w odniesieniu do rodzin zastępczych wymagających takiej formy wsparcia na podstawie badanej dokumentacji należy stwierdzić, że wszystkie rodziny, które zgłaszały potrzebę takiej konsultacji otrzymały wsparcie.

Na podstawie okazanej dokumentacji rodzin i wychowanków stwierdzono, że z porad pedagogicznych w osobie koordynatora korzystały wszystkie rodziny w trakcie jego wizyty w rodzinie. Poradnictwo specjalistyczne odnosiło się do zaleceń wychowawczych i edukacyjnych, sposobu wyrażania opinii o rodzicach biologicznych. Dodatkowo w związku

z zaistnieniem i utrzymywaniem się trudności wychowawczych o porady psychologiczne i pedagogiczne zwróciło się 9 rodzin, które otrzymały stosowne wsparcie i pomoc.

Wobec powyższego w realizacji tego zadania nie stwierdzono nieprawidłowości.

Poradnictwo prawne udzielane było w związku z toczącym się postępowaniem cywilnym; sporządzeniem sprawozdania opiekuna prawnego; informacją o możliwości sprawowania opieki poza granicami kraju; uregulowania sytuacji prawnej małoletnich umieszczonych w pieczy; porad dotyczących procesu usamodzielnienia, wyrażenia zgody na czasowy pobyt za granicą kraju i wyrobieniu paszportu; alimentacji od rodzica biologicznego; napisania wniosku do sądu o umieszczenie w MOW; ustalenia opieki prawnej; Świadczenia z tytułu urodzenia dziecka; napisania wniosku o doprowadzenie przez policję do MOW; uregulowania kontaktów z matką; napisania wniosku o odwieszenie wyroku pozbawienia wolności biologicznemu ojcu dziecka; procedura ubezwłasnowolnienia pełnoletnich niepełnosprawnych wychowanków. Porady udzielane były przez koordynatora, pracownika socjalnego i prawnika w punkcie bezpłatnych porad prawnych .

W oparciu o badaną dokumentację stwierdza się, że liczba odbytych konsultacji prawnych dla rodzin zastępczych i wychowanków zgłaszających taką potrzebę jest adekwatna do liczby rodzin, w których występowały sytuacje wymagające takiej konsultacji. Problematyka konsultacji dotyczyła konkretnych sytuacji problemowych występujących w rodzinach.

Wobec powyższego nie stwierdzono nieprawidłowości w realizacji tego zadania.

Akta kontroli: str. 60, 76-77; 625-1126

- Realizacja szkoleń podnoszących kwalifikacje rodzin zastępczych

Zgodnie z art. 76 ust.4 pkt 5 organizator rodzinnej pieczy zastępczej jest zobowiązany do zapewnienia rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkolenia uwzględniające ich potrzeby.

Ustalono, że GCPR w okresie objętym kontrolą zorganizowało szkolenia o następującej tematyce: Zagrożenia związane z użytkowaniem Internetu przez małoletnich; Pozytywna komunikacja; Stres dzieci i dorosłych – jak nauczyć dziecko radzenia sobie ze stresem; Jak pokonać stres; stres zawodowy – źródła konsekwencje, zapobieganie; Dziecko umieszczone w pieczy zastępczej-jego uczucia, potrzeby i doświadczane trudności; Trudne zachowania dzieci – co robić gdy się pojawiają i jak im zapobiegać; Poczucie własnej wartości dziecka – czym jest i jak się kształtuje; Agresja – czym jest i jak się przejawia; Jak radzić sobie z przejawami agresji u małoletnich; Zaburzenia związane ze stosowaniem agresji. Szkolenia prowadzone były przez P. Katarzynę Sikorę, psychologa ZPZ. Łącznie w szkoleniach udział wzięło 47 osób z 42 rodzin, co stanowi 22,5% wszystkich rodzin.

Spośród badanych 14 rodzin wszystkie otrzymywały zawiadomienia o tematyce i terminie szkolenia natomiast z badanej dokumentacji wynika, że brak jest informacji o uczestnictwie badanych rodzin w szkoleniach podnoszących kwalifikacje tych rodzin w okresie objętym kontrolą.

Przepisy ustawy nie nakładają na rodzinę zastępczą obowiązku uczestniczenia w szkoleniach podnoszących kwalifikacje, w umowie zawieranej pomiędzy starostą a rodziną zastępczą zgodnie z art. 54 ust.3 pkt.10 wskazane jest, że rodzina ma „możliwość korzystania ze szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji”. Dokumentacja wskazuje, że 22% badanych rodzin uczestniczyło w takich szkoleniach. W ocenie kontrolujących należałoby podjąć starania w celu zwiększenia zainteresowania rodzin zastępczych szkoleniami podnoszącymi kompetencje.

W realizacji tego zadania stwierdzono uchybienie polegające na zbyt małym wskaźniku rodzin zastępczych uczestniczących w szkoleniach podnoszących kwalifikacje rodzin zastępczych.

Akta kontroli: str. 72625-1126;

- Zapewnienie badań psychologicznych rodzinom zastępczym

Zgodnie z art. 76 ust. 4 pkt. 3a organizator rodzinnej pieczy zastępczej zobowiązany jest do zapewnienia badań psychologicznych (...) rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka pod kątem posiadania predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

W toku kontroli ustalono, że w 2016 r. i do dnia kontroli przeprowadzono badania psychologiczne 6 rodzin. Wszystkie badania psychologiczne przeprowadzone zostały przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, w żadnej z badanych rodzin nie stwierdzono braku predyspozycji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Badania psychologiczne przeprowadzono z zachowaniem terminu wskazanego w przepisach (art.46 ust.3). Pozostałe 8 rodzin posiadały aktualne opinie psychologiczne oraz zaświadczenia lekarskie o stanie zdrowia wystawione przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej.

Akta kontroli: str. 78-81; 625-1126

Wobec powyższego nie stwierdzono nieprawidłowości w realizacji tego zadania.

3. Działania na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

- Działania wobec dzieci przebywających w rodzinach zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego z uregulowaną sytuacją prawną oraz zgłoszonych do ośrodków adopcyjnych.

Ze sprawozdań rzeczowo finansowych za 2016 r. wynika, że w rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia przebywało w pierwszym półroczu 14 dzieci, a w drugim

półroczu 2016r. 17 dzieci. Szczegółowe zestawienie odnośnie czasu przebywania dzieci w rodzinie w tabeli.

	ogółem	do 3 mies.	powyżej 3 do 6 mies.	powyżej 6 do 12 mies.	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat
I półrocze 2016	14	10	1	3	0	0	0
II półrocze 2016	17	2	8	4	3	0	0

Jak wynika, z powyższego z zestawienia na 31.12.2016 - 3 dzieci przebywało powyżej roku. Z badanej dokumentacji wynika, że w stosunku do tych dzieci wszczęta była procedura adopcyjna i do chwili wydania prawomocnego postanowienia o przysposobieniu dzieci pozostawały w rodzinach pełniących funkcję pogotowi.

Spośród 20 dzieci, które w okresie objętym kontrolą przebywały w pogotowiach rodzinnych 2 miało uregulowaną sytuację prawną (pozbawienie władzy rodzicielskiej). W stosunku do jednego dziecka opiekunowie prawni dziecka (dziadkowie, będący uprzednio rodziną zastępczą dla dziewczynki) nie wyrazili zgody na adopcję i dziecko to powinno trafić do rodziny zastępczej, w drugim przypadku dziecko jest zgłoszone do przysposobienia i oczekuje na adopcję. Ponadto w stosunku do czwórki dzieci w planie pomocy zapisano przysposobienie – w dwóch przypadkach toczą się postępowania ws. uregulowania sytuacji. Wśród nich także wobec dziecka, gdzie nastąpiło wstępne zrzeczenie przez matkę, a ojciec nie jest wskazany w akcie urodzenia. Natomiast wobec czternaściorga dzieci przyjęto, że możliwy jest powrót dziecka do rodziny. W okresie objętym kontrolą z rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia przysposobionych zostało 9 dzieci.

W toku kontroli stwierdzono, że wszystkie dzieci, których sytuację prawną uregulowano, zgłoszone zostały do adopcji.

W realizacji zadania stwierdzono uchybienie, polegające na przebywaniu w rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia dziecka z uregulowaną sytuacją prawną.

Akta kontroli: str.50; 82

- plany pomocy dziecku

Zgodnie z art. 77 ust.3 pkt 2 do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku. Badana dokumentacja 21 wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej wskazuje, że wszystkie dzieci mają opracowany plan pomocy. Plany poddawane są modyfikacji (karta modyfikacyjna). Plany opracowywane są na podstawie diagnozy

psychofizycznej, obserwacji koordynatora, przeprowadzonych wywiadów, opinii pracownika socjalnego, a także innych dostępnych dokumentów. W planie wskazano cel główny oraz osobę odpowiedzialną za jego realizację – opiekun przy wsparciu koordynatora. Analiza dokumentacji w tym zakresie wskazuje na korzystne ewoluowanie planu pomocy pomiędzy 2012 a 2016 rokiem – od schematycznego tabelarycznego zapisu do pogłębionej analizy i poszerzonego opisu podejmowanych lub koniecznych do podjęcia działań.

W realizacji zadania nie stwierdzono nieprawidłowości.

Akta kontroli: 50; 88-107;

- ocena sytuacji dziecka

Zgodnie z art. 129 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka

Jak ustalono podczas kontroli w okresie objętym kontrolą dokonano ocen 10 dzieci w wieku do 3 roku życia, wszystkich, które podlegały ocenie. Pierwsze oceny okresowe dokonywane były najczęściej w ciągu miesiąca od przyjęcia dziecka do pieczy zastępczej. W jednym przypadku odnotowano opóźnienie o blisko 2 miesiące.

Kolejne oceny następowały z zachowaniem 3 miesięcznej częstotliwości, Opinie dotyczące zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej przekazywano do Sądu bez zwłoki to znaczy od 1 do 14 dni.

Okresowej oceny dzieci powyżej 3 roku życia dokonuje się nie rzadziej niż co pół roku. W 2016 roku i do dnia kontroli na podstawie analizowanej dokumentacji stwierdzono, że okresowych ocen dokonywano wobec 11 dzieci, czyli wszystkich, które podlegały ocenie. Wszystkie oceny dokonane były z zachowaniem terminu. W jednym przypadku zespół w odstępie miesiąca dokonywał powtórnej analizy sytuacji dziecka. Zaistniałe zdarzenia skutkowały stwierdzeniem braku zasadności przebywania w rodzinie zastępczej (spokrewnionej). Dziecko to zostało umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego. Podobnie jak w przypadku dzieci młodszych opinie przekazywane są do sądu w ciągu dwóch tygodni (w jednym przypadku 28 dni licząc z datą wpływu do SR). W trakcie zespołu omawiano sytuację rodzin zastępczych, biologicznych oraz wychowanków. W razie potrzeby modyfikowano plany pomocy dziecku.

Z przedłożonych dokumentów wynika, że posiedzenia stałego zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka z rodzin oraz przekazywanie opinii do sądu, odbywały się zgodnie z przepisami prawa co pół roku oraz co trzy miesiące tj; z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r. Przepisy nie wskazują terminu przekazania ww. opinii do Sądu Rodzinnego.

W realizacji zadania nie stwierdzono nieprawidłowości.

- Udzielenie specjalistycznego wsparcia dzieciom, również przejawiającym zaburzenia zachowania i emocji .

Jak wynika z wyjaśnień osób kontrolowanych, GCPR zgodnie z art. 76 ust.4 pkt 9 oraz art. 77 ust. 3 pkt 4 zapewniło dzieciom specjalistyczne wsparcie. Poinformowano, że pracę z dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej prowadzą głównie psychologowie. Ogółem w roku 2016 i do dnia kontroli organizator pieczy zastępczej udzielił 122 porad wychowankom rodzin zastępczych i 4 dzieciom rodziców zastępczych.

Na podstawie okazanych zespołowi kontrolującemu akt 14 rodzin, w tym 5 rodzin których wychowankowie stanowią grupę dzieci, które znalazły się w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa, szczegółowej analizie poddano dokumentację wychowanków, dokumentację pracy z rodziną oraz przyjęcie ustnych wyjaśnień.

Ustalono, że wsparciem obejmowano dzieci przejawiające nieprawidłowości w zachowaniu i funkcjonowaniu, zgłoszone przez opiekunów i koordynatorów.

Poradnictwo dotyczyło sytuacji konfliktowych, trudności adaptacyjnych w szkole, konfliktów z grupą rówieśniczą, wsparcia emocjonalnego dla nieletniej ciężarnej, kontroli nad zachowaniami impulsywnymi, obniżonego nastroju, podejmowania zachowań ryzykownych, przystosowania się do złożonej sytuacji życiowej.

W toku analizy dokumentacji ustalono, że wychowankowie są objęci odpowiednim specjalistycznym wsparciem organizatora pieczy zastępczej na terenie GCPR oraz w miejscach wskazanych, właściwych do prowadzenia stosownych działań wspierających.

Ustalono również, że z 21 analizowanych wychowanków 10 wychowankom udzielono stosownej pomocy a 11 wychowanków rodzin zastępczych nie wymagało specjalistycznego wsparcia.

Zgodnie z dokumentacją udostępnioną zespołowi kontrolującemu:

- 3 dzieci doraźnie korzysta z pomocy psychologa GCPR w celu określenia zasad postępowania, kontroli emocji, pomocy w radzeniu sobie ze stresem i lękiem szkolnym;
- 3 dzieci w związku z niepełnosprawnością i zaleceniem lekarzy specjalistów jest objętych wczesnym wspieraniem rozwoju i innym specjalistycznym wsparciem;
- 4 dzieci dodatkowo korzysta z wsparcia zgodnie z zaleceniem PPP w szkole w celu przezwyciężania trudności edukacyjnych i doskonalenia zaburzonych funkcji;
- 3 wychowanków otrzymuje dodatkowe wsparcie psychologa i pedagoga szkolnego w związku z negatywnym zachowaniem;

- 3 wychowanków otrzymało wsparcie kuratora sądowego;
- 4 było konsultowanych i leczonych psychiatrycznie.

W toku analizy dokumentacji czworga dzieci umieszczonych w oddziale psychiatrycznym ustalono, że wychowankowie zostali objęci opieką psychiatryczną po zaleceniu psychologa lub lekarza rodzinnego. Jedno dziecko było konsultowane psychiatrycznie. Z uwagi na wiek dziecka i odmowę hospitalizacji w celach diagnostycznych i ewentualnego leczenia skierowano do SR wnioski o wydanie sądowego nakazu przeprowadzenia badań i sporządzenia diagnozy psychiatrycznej.

Badana dokumentacja wskazuje, że zarówno dzieci jak i rodzice zastępczy otrzymywali wsparcie ze strony organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W dwóch przypadkach dzieci i rodziny korzystały także z pomocy specjalistycznej w „Para - Familii” * *Wyłączenia dokonał zespół kontrolny na podstawie art. 5 ustawy z dnia 6 września 2001r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2016r., poz.1764).*

Ustalono również, że Gorzowskie Centrum podejmowało w tym zakresie liczne działania w formie wsparcia pedagogicznego, psychologicznego i prawnego. W przypadku zaistnienia potrzeby podejmowało współpracę z Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną, Instytutem Zdrowia Psychicznego „Para Familia”, koordynowało współpracę z Sądem i Ośrodkiem Monar.

Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej pełni w tych przypadkach rolę koordynującą specjalistyczne działania oraz wspierającą dla rodzin i dzieci

W odniesieniu do ostatniej grupy poradnictwo dotyczyło we wszystkich przypadkach wsparcia wielospecjalistycznego.

Wszystkim wychowankom udzielono specjalistycznego wsparcia.

Akta kontroli: str. 42-44; 58; 207- 588

W badanym obszarze nie stwierdzono nieprawidłowości.

WNIOSKI:

Nie stwierdzono uchybień w zakresie:

- Zgodności kwalifikacji koordynatorów zespołu rodzinnej pieczy zastępczej, psychologa;
- Limitu rodzin będących pod opieką koordynatorów;
- Obejmowania wsparciem rodzin nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- Terminowości i jakości sporządzania ocen rodzin zastępczych;
- Liczby rodzin zastępczych, które skorzystały z czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem w stosunku do wszystkich rodzin zastępczych, które zgłosiły taką wolę;
- Udzielonego wsparcia rodzinom;

- Liczby porad i konsultacji specjalistycznych, w tym porad prawnych dla rodzin i dzieci;
- Zapewnienia badań psychologicznych pod kątem predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej;
- Terminowości sporządzania planu pomocy dziecku;
- Terminowości dokonywania oceny sytuacji dziecka i przekazywania opinii do sądu;
- Udzielenia specjalistycznego wsparcia dzieciom, również przejawiającym zaburzenia zachowania i emocji;

W badanym zakresie stwierdzono uchybienia pod względem:

- Liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego z uregulowaną sytuacją prawną;
- Realizacji limitu rodzin zastępczych przyjętego w trzyletnim programie na lata 2015 – 2017;
- Braku przygotowania szkoleniowego dwóch rodzin zastępczych ustanowionych przez Sąd mimo negatywnej opinii organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- Zbyt małego wskaźnika rodzin zastępczych uczestniczących w szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje;

W badanym zakresie stwierdzono istotne uchybienia pod względem:

- Ilości złożonych wniosków o ustalenie świadczeń alimentacyjnych.

Zalecenia pokontrolne:

Mając na uwadze stwierdzone uchybienia, na podstawie art.197d ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz § 13.2 rozporządzenia w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzenia kontroli

zalecam:

1. Realizować 3 – letni powiatowy program dotyczący rozwoju pieczy zastępczej, zawierający między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
2. Realizować obowiązek dochodzenia na rzecz dziecka przebywającego w rodzinnej pieczy zastępczej świadczeń alimentacyjnych zgodnie z art. 38 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
3. Zrealizować szkolenie dla dwóch rodzin zastępczych ustanowionych przez Sąd.
4. Obejmować osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą szkoleniami podnoszącymi kwalifikacje rodzin zastępczych, biorąc pod uwagę ich potrzeby.

5. Przestrzegać obowiązujących przepisów odnośnie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną przebywających w rodzinach zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego.

Za powstałe uchybienia odpowiedzialność ponosi dyrektor jednostki.

Dokonano wpisu do książki kontroli.

Pouczenie

Zgodnie z art. 197d cytowanej ustawy, jednostka kontrolowana może w terminie 7 dni od dnia otrzymania zaleceń pokontrolnych zgłosić do nich zastrzeżenia.

Jednostka kontrolowana jest zobowiązana w terminie 30 dni od otrzymania zaleceń pokontrolnych do poinformowania wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w 2 jednobrzmiących egzemplarzach, z których:

- egzemplarz nr 1 przekazano Dyrektorowi Gorzowskiego Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp.
- egzemplarz nr 2 wraz z aktami kontroli pozostawiono w aktach Wydziału Polityki Społecznej LUW w Gorzowie Wlkp.

Z up. WOJEWODY LUBUSKIEGO

Grażyna Jelska

Dyrektor

Wydziału Polityki Społecznej

Kontrolujący:

INSPEKTOR WOJEWÓDZKI

ds. kontroli wspierania rodziny i pieczy zastępczej
w Wydziale Polityki Społecznej

Joanna Olejniczak

INSPEKTOR WOJEWÓDZKI

ds. kontroli wspierania rodziny i pieczy zastępczej
w Wydziale Polityki Społecznej

Sylwia Czujko - Bury

INSPEKTOR WOJEWÓDZKI

ds. kontroli wspierania rodziny i pieczy zastępczej
w Wydziale Polityki Społecznej

Elżbieta Szwonka